

УДК 378:338.48(045)

Бондар Н.Д.

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В СФЕРІ ТУРИЗМУ

У статті розглядаються проблеми вдосконалення системи професійної освіти і психолого-педагогічної підготовки фахівців туристичної сфери. Надається коротка соціально-психологічна характеристика спеціаліста сфери туризму.

Ключові слова: туризм, професійна туристська освіта, фахівці туристичного профілю, педагогіка туризму.

Бондарь Н.Д. Психолого-педагогические аспекты профессионального образования в сфере туризма. / Винницкий торгово-экономический институт Киевского национального торгово-экономического университета, Украина, Винница.

В статье рассматриваются проблемы усовершенствования системы профессионального образования и психолого-педагогической подготовки специалистов в сфере туризма. Дается краткая социально-психологическая характеристика специалиста сферы туризма.

Ключевые слова: туризм, профессиональное туристическое образование, специалисты туристического профиля, педагогика туризма.

Bondar N. D. Psychoeducational aspects of professional education in the tourist sphere. / Vinnytsia Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine, Vinnytsia.

The issue of the improvement of professional education's system and psycho-pedagogical training of the specialists in the sphere of tourism are considered in the article. A short social-psychological characteristic of the tourist specialists is revealed.

Keywords: tourism, professional tourist education, experts of tourism, pedagogy of tourism.

Вступ. Туризм сьогодні називають феноменом ХХІ століття і він стає одним з основних елементів цивілізованого світу. Визначаючи виключно важливе значення туризму в його економічній функції, не можливо не згадати про те, що туризм став визнаним фактором соціальної та культурної інтеграції.

Моніторинг ринку праці свідчить про потребу, перш за все, у фахівцях сфери послуг і туризму, які здатні забезпечити конкурентоспроможність продукту послуг і туризму.

Аналіз стану професійної підготовки фахівця сфери послуг і туризму до роботи в умовах ринку свідчить про невідповідність їх практичної підготовки потребам роботодавців. Більшості з них властива, як правило, невпевненість у здійсненні професійних дій, низький рівень компетентності щодо застосування сучасних технологій обслуговування, нових форм організації праці, аналізу і прогнозування професійної діяльності [2].

В нашій статті ми розглянемо проблеми вдосконалення системи професійної освіти і психолого-педагогічної підготовки фахівців у сфері туризму.

Основні результати дослідження. Дослідженню професійної підготовки приділяється певна увага як у педагогічній теорії, так і в практиці, зокрема з: теоретико-методологічних проблем неперервної професійної освіти (І.А. Зязюн, Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоєва, І.П. Смирнов та ін.); дидактики професійної освіти (С.Я. Батишев, С.У. Гончаренко, М.І. Махмутов та ін.).

Протягом останнього десятиліття в розвинених країнах Європи та світу триває дискусія навколо того, як дати людині належні знання, вміння та компетентності для забезпечення її гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається.

Формуючи світовий соціально-педагогічний та культурно-економічний простір та зайнявши провідне місце у світовій економіці, туризм виступає і як

ефективний засіб виховання полікультурної толерантності. Сьогодні не викликає сумнівів той факт, що економічний та культурний потенціал будь-якої країни значно залежить від стану індустрії туризму.

Головними передумовами розвитку туризму є формування ефективно діючої системи підготовки спеціалістів туристського профілю. У зв'язку з цим завдання удосконалення організації навчального процесу у підготовці спеціалістів туристичної діяльності, формування їх професійних та ділових якостей висувається в якості головного завдання як програми подальшого розвитку сфери туризму, так і становлення туристської освітньо-педагогічної системи.

Потреба удосконалення системи професійної освіти в туризмі викликана соціальним замовленням суспільства: сьогодні змінюються вимоги до рівня якості підготовки випускника зі сторони роботодавців, а отже і до педагогічної діяльності.

Від сучасного навчального закладу вимагається впровадження нових підходів до навчання, які забезпечують розвиток комунікативних, творчих та професійних компетенцій, потреб у самоосвіті на основі потенційної багатоваріантності складу та організації освітнього процесу [3].

Розглядаючи у своїх дослідженнях перспективи розвитку туризмології в контексті педагогіки, В.К. Федорченко, Н.А. Фоменко, М.І. Скрипник, Г.С. Цехмістрова основне місце серед змін в освітньо-педагогічній парадигмі відвели новим еталонам змісту професійної освіти, які орієнтовані на підготовку спеціалістів для різних галузей виробництва. У зв'язку з цим виникає необхідність розробки педагогіки туризму як цілої системи, у склад якої мають увійти методологічні установки спільних наукових систем: філософії, психології, соціології, методики [1].

При цьому необхідно відмітити, що антропологічна та ціннісна функції туризму підкреслюють, що головна ставка в туризмі робиться на людину та на її оточення. Туристичне спілкування – одна з універсальних форм міжособистісного спілкування, яка в умовах інтернаціоналізації та глобалізації

життя людей перетворюється в один з важливіших факторів, які визначають якість життя людства. В цьому відношенні великим гуманістичним потенціалом наділені такі різновиди туризму, як соціальний, сімейний, молодіжний, релігійний, а також туризм для людей похилого віку. Філософія туризму теоретично “санкціонує” соціальні, моральні інтенції туризму, підтверджуючи тим самим його шляхетну гуманістичну місію сприяти духовному удосконаленню суспільства, виступати впливовим фактором розвитку особистості.

Ми вважаємо необхідним акцентувати увагу на тому, що актуальність проблемних питань, розглянутих в даній статті, підтверджують основні положення Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 р.р., закону України “Про туризм”, “Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках”, Міжнародних правових актів по питанням урегулювання туристичної діяльності. Ці документи визначають стратегічні завдання, основні напрямки й шляхи розвитку галузі туризму, що, в свою чергу, висуває методологічні, теоретичні та практичні завдання перед педагогікою туризму, яка має свої закономірності:

- визначна роль спілкування у вихованні туриста – існуючі в психолого-педагогічних дослідженнях дані вказують, що особливості розвитку особистості залежать від умов, засобів, способів та форм спілкування. Головна функція спілкування в туристичному вихованні полягає в обміні результатами пізнавальної діяльності між індивідуумами, воно взаємопов’язано з емоціями, які грають роль регулятора людського спілкування. Позитивні емоції підвищують здатність до запом’ятовування та відтворення.

- цілісність процесу виховання у туризмі та взаємозалежність його компонентів – педагогіка туризму керується виховною метою як предметною реалізацією ідеалу, законами виховання;

- залежність результатів виховання не тільки від освітньо-виховної діяльності, але й від реальних умов – полікультурна середина, в якій знаходиться

турист, оптимізує не тільки психологічні процеси, але й процеси розвитку особистості та соціальні відносини [1].

В ситуації, коли туризм все більше приймає ринкові форми функціонування, на ринку труда потрібні професіонали, які володіють спеціальними технологіями та програмними продуктами, які знають основи просування турпослуг, комунікативно-психологічні особливості спілкування з клієнтами та ін.

Безперечним приводом введення інноваційного підходу в рішення даної проблеми, послужить той факт, що у всьому світі в підготовці кадрів для туристичної індустрії більше уваги приділяється дисциплінам, пов'язаним із психологією спілкування, психологією впливу, менеджментом та економікою тур організацій та іноземним мовам.

Основним психолого-педагогічним аспектом вітчизняної професійної освіти в сфері туризму є діяльнісно-творча функція, тобто розуміння та усвідомлення кожним студентом свого місця в світі туризму, розвиток особистісних, інтелектуальних, культурних та духовно-моральних якостей, як спеціаліста та виконавця. Відповідно до цієї функції психолого-педагогічна підготовка спеціаліста туристичної сфери потребує досягнення органічної єдності теорії та практики виховання та навчання, взаємозв'язку та послідовності викладання дисциплін гуманітарного та соціально-економічного, природничо-наукового та фундаментального циклів [2].

Впродовж опитування серед студентів, які навчаються за напрямом підготовки “Туризм”, у Вінницькому торговельно-економічному інституті домінуючою якістю професіонала – менеджера туризму було виділено “ступінь соціально-психологічної готовності”, тобто наявність внутрішньої упевненості, ціннісної орієнтації, готовність до постійного професійного зростання, здатність покладатись на свої зусилля.

Студенти відмітили, що спеціаліст туристичної діяльності повинен мати високий потенціал управлінської та виконавчої діяльності, який реалізується в різних напрямках туристської, рекреаційної та спортивної роботи,

орієнтуватись в різних соціально-економічних та організаційно-технічних проблемах та вільно володіти іноземними мовами.

Аналіз досвіду сучасних педагогів-новаторів виявляє, що найбільш ефективним направленням підвищення якості будь-якого освітньо-виховного процесу є створення таких психолого-педагогічних умов, при яких студент зможе зайняти активну особистісну позицію і повністю розкритись не тільки як об'єкт виховання, але й як суб'єкт, здатний до творчого самовдосконалення.

Якщо говорити про управління процесом підготовки спеціалістів, формування та становлення їх не тільки як професіоналів, але як особистостей, треба відзначити нові підходи та методики викладання спеціальних та допоміжних дисциплін з використанням ігрових та проблемних методів навчання, моделювання виробничих та життєвих ситуацій, використання психолого-педагогічних та адаптаційних тренінгів.

У ВТЕІ викладачі під час проведення пар використовують рольові та ділові ігри, які безпосередньо впливають на формування компетентностей; тренінги, які допомагають студентам використовувати набуті знання в ситуації реального життя та дискусійні ситуації, які вивчаються, та потребують як самостійного так і колективного вирішення певної проблеми.

Втілення в навчальний процес інноваційних форм навчання сприяє тому, що для вирішення учбових задач студенти самі починають використовувати нетрадиційні методи наряду з традиційними. В цьому випадку вони стають ні об'єктами, а суб'єктами комунікативного спілкування з викладачами. Це принципово важливий момент у педагогіці співпраці.

Відповідність змісту до вимог майбутньої професійної діяльності, зв'язок навчання з виробничою практикою, навчання на робочому місці, взаємозв'язок теоретичних курсів з практичними предметами, довготривале стажування на робочих місцях під час навчання в учбовому закладі – це те, що формує основу висококваліфікованих спеціалістів туристичної сфери.

Висновки. Незважаючи на те, що сучасний розвиток туризму в Україні є одним з головних економічних та соціально-культурних факторів проблема

підготовки кваліфікованого та конкурентоздатного фахівця туристичної сфери залишається актуальною.

Таким чином, для вирішення цієї проблеми необхідно координувати спільну діяльність освітніх закладів, підприємств, організацій та закладів туристичної сфери; оновити систему професійно-педагогічної, професійно-психологічної та методичної підготовки та перепідготовки кваліфікації спеціалістів вищої школи; збільшити кількість годин для вивчення іноземних мов; забезпечити спеціалізовані навчальні заклади навчально-методичними посібниками по туризму, психології та педагогіці, іноземним мовам. Очікуваним результатом виконання наведених вище завдань передбачається створення стійких передумов розвитку туристичного сектору ринку праці та системи професійної освіти в туристичній сфері.

Література:

1. Педагогіка туризму: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / [Федорченко В.К., Фоменко Н.А., Скрипник М.Л., Цехмістрова В.К.]. – К.: Видавничий Дім “Слово”, 2004. – 296 с.
2. Формування професійної компетентності фахівця сфери послуг і туризму: навчально-методичний посібник / [В.Т. Лозовецька, Л.Б. Лук’янова, Л.В. Козак та ін.] : за заг. ред. В.Т. Лозовецької – К. : 2010. – 382 с.
3. Oxford University Press. Power, Pedagogy & Practice. 1997. – 400 p.

References:

1. Pedagogika turyzmu: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vuschyh navchalnyh zakladiv / [Fedorchenko V.K., Fomenko N.A., Skrypnyk M.L., Tsehmistrova V.K.]. – K.: Vydavnychyi Dim “Slovo”, 2004. – 296 s.
2. Formuvannya profesiiynoi kompetentnosti fakhivtsya sfery poslug i turysmu: navchalno-metodychnyi posibnyk / [V.T. Lozovetska, L.B. Lukyanova, L.V. Kozak ta in.] : za zag. red. V.T. Lozovetskoyi – K. : 2010. – 382 s.
3. Oxford University Press. Power, Pedagogy & Practice. 1997. – 400 p.